

vlaams netwerk
van verenigingen
waar armen
het woord
nemen

Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw
Aromagebouw / Vooruitgangstraat 323 bus 6 (3de verdieping) / 1030 Brussel /
tel. 02-204 06 50 / fax : 02-204 06 59
info@vlaams-netwerk-armoede.be / <http://www.vlaams-netwerk-armoede.be>

Nota
'vrije tijd voor iedereen'
Het sociale aspect van een algemene vrijetijdskaart voor Vlaanderen

In het Vlaams Netwerk **werken 49 verenigingen samen** met het uiteindelijke doel armoede en sociale uitsluiting uit te bannen. In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. De verenigingen kunnen voor **ondersteuning** van hun werking beroep doen op het team van het Vlaams Netwerk. Ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en leerprocessen tussen de verenigingen onderling is een belangrijke opdracht voor het Vlaams Netwerk. Op basis van de ervaringen en de meningen van de mensen maken de verenigingen en het Netwerk dossiers op en stappen daarmee naar overheid en betrokken diensten, in de hoop dat dit leidt tot een beter **beleid** dat armoede voorkomt en bestrijdt. Het Vlaams Netwerk wil ook de **beeldvorming** rond mensen in armoede verbeteren en vooroordelen wegwerken. (zie ook www.vlaams-netwerk-armoede.be)

Het **recht op vrije tijd en ontspanning** is een belangrijk thema voor verenigingen waar armen het woord nemen.

Cultuur, sport, jeugdwerk... zijn zaken die niet meteen met armoede worden geassocieerd. Voor mensen die in armoede leven, zijn dit echter belangrijke wapens tegen uitsluiting, isolement, vervreemding...

Vlaanderen beschikt over een uitgebreid cultuur- en vrijetijdsaanbod, dat een belangrijke rol speelt in de identiteitsvorming, sociale netwerken, bezigheden... van mensen en gezinnen. Uitsluiting hiervan zorgt voor een 'afwezigheid' van een grote bevolkingsgroep in een belangrijk onderdeel van de gemeenschapsvorming. Deelname hieraan kan poorten openen die op andere vlakken (huisvesting, tewerkstelling...) veel moeilijker te openen zijn. **Vrijetijdsbesteding haalt mensen en gezinnen in armoede uit hun sociaal isolement en geeft ze de kans om terug aan te sluiten bij een maatschappelijk leven.** Mensen in armoede leven in een ononderbroken situatie van stress, zorgen, onzekerheid...

Net voor die mensen is het (even) achterlaten van deze zorgen, van grote betekenis en noodzaak.

Sinds het algemeen verslag van de armoede (1994) deze noodzaak heeft erkend, is er al heel wat veranderd in het cultuur- en vrijetijdsbeleid. **'Participatie' is niet meer weg te denken uit lokale cultuur-, sport- en jeugdbeleidsplannen.** Ook op Vlaams en federaal niveau zijn heel wat mogelijkheden bijgekomen om de participatie van kansengroepen aan het vrijetijdsaanbod te verhogen.

Het Vlaams Netwerk strijdt al jaren voor een integraal participatiebeleid dat alle bestaande **drempels** wegwerkt. Een bundeling van deze drempels en de bijhorende adviezen vind je bijvoorbeeld in het dossier 'haalbare cultuur voor iedereen' van APGA (te vinden op www.vlaams-netwerk-armoede.be). Ook tal van andere organisaties (Welzijnszorg, Kunst en Democratie, nu Demos vzw, het Fonds cultuurparticipatie, nu vrijetijdsparticipatie, Cultuurnet, steden en gemeenten, jeugdwerk, verenigingen...) deden reeds onderzoek naar deze drempels.

Heel kort samengevat kunnen we stellen dat het gaat om;

- 'Zichtbare drempels':
Financiële drempels, geen kinderopvang, geen vervoer, geen aangepaste kledij, onvoldoende informatie over het wat, hoe en wanneer van het aanbod
- 'Onzichtbare drempels'
Culturele of psychologische drempels; onbekende omgeving & regels, drempelvrees, zich niet thuis voelen, niet alleen durven gaan...

De **financiële drempel** is uiteraard een cruciale drempel voor deelname aan het aanbod. De prijzen van tickets, lidgeld, materiaal, vervoer, kledij, ... liggen v^ér boven het beschikbare budget van mensen met een laag inkomen.

Ter info: het wettelijk minimumloon in België is 697,61€ / maand voor een alleenstaande en ongeveer 1.200 € / maand voor een gezin met 2 kinderen.

Volgens de recent uitgewerkte budgetstandaard¹ hebben deze mensen (in goede gezondheid en genietend van alle bestaande sociale voordelen en sociale huur) respectievelijk 701,08 € en 1482,22 € / maand nodig om menswaardig te kunnen leven. Met gezondheidskosten en zonder sociale woning liggen deze bedragen nog veel hoger.

Verschillende overheden kregen in de loop der jaren **middelen om deze drempel weg te werken** (bv de KB-middelen voor participatie van ocmw-cliënten, het stedenfonds...) en het Fonds vrijetijdsparticipatie werd in het leven geroepen (sinds 2001).

Ook op lokaal niveau worden de laatste jaren inspanningen geleverd om aan deze nood tegemoet te komen. De meest gebruikte middelen hiervoor zijn:

¹ 'Wat heeft een gezin minimaal nodig?, een budgetstandaard voor Vlaanderen'. Door Bérénice Storms en Karel van den Bosch in opdracht van het centrum voor sociaal beleid van de universiteit Antwerpen. 2009

- Een (ticket)aanbod via het ocmw
- Cultuur-, sport-, jeugd- of vrijetijdscheques of –bons
- Toeleidingsinitiatieven (groepsbezoeken, informatie bij sociale organisaties, cultuur- of sportprojecten, aangepaste publiekswerking, samenwerkingsverbanden...)
- Kansen- of vrijetijdspassen (al dan niet voor bepaalde doelgroepen)

Sinds het participatiedecreet (2008) zit vooral het laatste systeem in de lift. Verschillende steden ontwikkelen momenteel , al dan niet op een reeds bestaande basis, een eigen vrijetijds- of kansenas. Stemmen gaan op om voor deze verschillende systemen **één Vlaamse vrijetijdskaart** te voorzien. Ook het Vlaams netwerk pleit hier al jaren voor. Hierbij geven we enkele sleutels en voorwaarden mee voor een vrijetijdssysteem op maat van mensen in armoede.

Een sociale vrijetijdskaart

We juichen de plannen voor een algemene Vlaamse vrijetijdskaart toe. Een kaart die door iedereen gebruikt wordt, stigmatiseert of categoriseert niemand. Het benadrukt het belang van vrije tijd in ieders leven en sluit niemand uit.

We hopen evenwel dat de verbreding geen vervlakking inhoudt, en dat de sociale doelstellingen van een algemene vrijetijdskaart niet verloren gaan.

⇒ We hopen dan ook dat in de uitwerking en de communicatie over deze kaart niet alleen het promotionele, maar ook het sociale aspect in de verf wordt gezet.

Zo kan de kaart een basis leggen voor het de aanvaarding van het recht op ontspanning en vrije tijd voor iedereen.

Een veilige en eenvoudige vrijetijdskaart

Het belangrijkste voordeel van een algemene kaart is dat er geen stigmatisering optreedt. Een risico van een algemene kaart echter, in tegenstelling tot een kansenas, is dat ze niet afgestemd is op een bepaalde doelgroep. Commercialisering, betalingsmogelijkheden, (betalende) sms-diensten.. lijken interessante toepassingen voor investeerders, maar zijn géén meerwaarde voor mensen in armoede.

We pleiten ook voor een zo eenvoudig mogelijk systeem; heldere communicatie, eenvormige prijzenpolitiek, geen complexe toepassingen..

⇒ Een vrijetijdskaart is in de eerste plaats een overheidsinitiatief, en geen commercieel marketing-instrument.

Een vrijetijdskaart op basis van solidariteit

Een voorkomende kritiek op een algemene vrijetijdskaart is dat de kosten voor een kaart voor iedereen, te hoog zijn voor een instrument tot participatie van 'slechts' 15% van de bevolking.

Hiervoor pleiten wij voor een systeem op basis van solidariteit.

Bij de toekenning: Een kortingskaart is bedoeld voor mensen die de middelen niet hebben om te participeren. De mate waarin die korting wordt toegekend, moet berekend worden op basis van de reële situatie van de gebruiker (gezinssamenstelling, beschikbaar inkomen, schuldenlast...). Zo levert iedereen de inspanning die hij aankan.

Bij de financiering: om een werkelijke gedragsverandering bij vraag- én aanbodkant te bekomen, pleiten we voor een systeem dat gedragen wordt door de overheid (Vlaams en lokaal), de vrijetijdsaanbieder en de gebruiker (naar vermogen).

⇒ Korting moet terecht komen bij mensen die ze nodig hebben.

Een rijk en gevarieerd aanbod

Een groot nadeel aan de bestaande kansen- en vrijetijdspassen, is dat activiteiten en gebruikers meestal binnen de gemeentegrenzen worden gehouden. Dat betekent dat inwoners van kleine steden met een beperkt vrijetijdsaanbod, minder mogelijkheden hebben dan inwoners van grote steden. Dat betekent ook dat mensen hun korting krijgen of verliezen op basis van woonplaats of andere factoren. We hopen dat een algemene vrijetijdskaart deze beperkingen wegneemt en de basis legt voor een gevarieerd en breed aanbod voor iedereen, zodat vrije tijd ook keuzevrijheid inhoudt.

⇒ Een algemene vrijetijdskaart moet een vrije keuze garanderen uit een groot en gevarieerd vrijetijdsaanbod in cultuur, sport, sociaal-culturele verenigingen, jeugdwerk en vakantieparticipatie.

Een vrijetijdskaart als onderdeel van een duurzaam en sluitend participatiebeleid

Het gevaar bestaat dat met een vrijetijdskaart de participatieverantwoordelijkheid bij de gebruiker wordt gelegd; 'het aanbod is er, de kaart is er, als er nu geen participatie is, is er geen interesse.'

Het louter installeren van een kortingskaart heeft echter geen zin zonder dat ook voortdurend wordt gewerkt aan andere drempels. Hiervoor moet lokaal geïnvesteerd worden in toeleiding voor kansengroepen, in samenwerking met sociale organisaties, groepswerkingen... Dit aanbod moet structureel en blijvend zijn, zodat er telkens opnieuw mensen uit hun isolement kunnen gehaald worden en kunnen kennismaken met het brede vrijetijdsaanbod. Het spreekt vanzelf dat ook dit aanbod de nodige investeringen vereist.

⇒ Een algemene vrijetijdskaart moet een onderdeel zijn van een duurzaam participatiebeleid.

⇒ Tot slot wijzen we graag op het feit dat op dit moment reeds heel wat goede praktijken te vinden zijn van duurzame vrijetijdsparticipatie op lokaal vlak. We raden dan ook aan om op deze expertise verder te bouwen en ervoor te zorgen dat de algemene vrijetijdskaart stap vooruit is op de reeds afgelegde weg.

Het Vlaams netwerk steunt de nieuwe ontwikkelingen en hoopt dat hiermee de actuele vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede gevoelig verhoogd kan worden.

⇒ Een succesvol systeem dat tot werkelijke participatie leidt van mensen in armoede, wordt ontwikkeld en opgevolgd samen met mensen in armoede zelf. Het Vlaams Netwerk stelt haar expertise dan ook beschikbaar voor deze gesprekken.

Meer info:

www.vlaams-netwerk-armoede.be
carolien.patyn@vlaams-netwerk-armoede.be